

LOONWIJZER

Het Loonwijzer-project bestaat uit een website www.loonwijzer.nl met een salarischek voor de lonen van ruim 160 beroepen toegespitst op de situatie van de bezoeker, beschrijvingen van beroepen, een doorlopende enquête en nog veel andere informatie. De auteurs zijn betrokken bij de analyse van de enquête. In de Loonwijzer-enquête zijn jongeren en vrouwen wat oververtegenwoordigd, maar de gegevens zijn gewogen zodat ze een betere afspiegeling vormen van de Nederlandse beroepsbevolking.

Zeggenschap, 2-2018

Europese vergelijking CAO's

CAO-onderhandelingen zijn belangrijk voor het tot stand komen van lonen en verdere arbeidsvoorwaarden, maar tot nog toe ontbrak enig internationaal overzicht van wat in die onderhandelingen nu eigenlijk overeen wordt gekomen. Dat was ook binnen de Europese Unie het geval. Er bestaan wel enkele nationale databases, maar die zijn onderling niet vergelijkbaar. Niettemin hebben sociale partners in de EU meer en meer behoefte aan vergelijkingen tussen landen, vooral vanwege het groeiende belang van buitenlandse investeringen. In 2016 lieten de vakbonden en werkgeversorganisaties in de Europese groot- en detailhandel, UNI Europa en EuroCommerce, de behoefte blijken aan een onderzoek naar de inhoud van nationale CAO's. In het BARCOM-project¹, dat werd gefinancierd door de Europese Unie en liep van maart 2016 t/m maart 2018, konden onderzoekers van AIAS in Amsterdam en CELSI en EUBA in Bratislava de teksten van 116 CAO's, afgesloten in 23 Europese landen, verzamelen en coderen. In landen waar CAO-teksten op internet te vinden zijn, zoals in Nederland, was dat een stuk gemakkelijker dan in de meerderheid van landen, waar die teksten in laden van onderhandelaars verdwijnen. De CAO-database van de Stichting Loonwijzer is hiervoor gebruikt. Het is in de handels-

sector voor het eerst dat CAO's op deze manier zijn vergeleken, zo benadrukten vakbondsonderhandelaars en de vertegenwoordiger van EuroCommerce op 28 februari in Brussel tijdens de afsluitende BARCOM conferentie.

Het zal geen verbazing wekken dat lonen en werktijden ook in de handel bijna altijd zijn opgenomen in CAO's. Andere veel voorkomende onderwerpen waren training, arbeid&zorgarrangementen, arbeidscontracten, en veiligheid en gezondheid. Internationaal bleken sociale zekerheid en ziekteverlof minder vaak in CAO's terug te vinden, iets dat samenhangt met het bestaan van overheidsregelingen in deze sfeer. Een derde van de verzamelde CAO's bevatte clausules over loonschalen. In die gevallen bleek in de groot- en detailhandel de laagste loonschaal bijna altijd op hetzelfde niveau te liggen als het wettelijk minimumloon. CAO-clausules inzake ontslagbescherming, zoals proefperioden en ontslagvergoedingen, zijn vergeleken met de nationale wetgeving, en alle clausules waren inderdaad daarmee in overeenstemming. In Frankrijk boden CAO's zelfs meer dan de wettelijke ontslagvergoedingen. Bepalingen met betrekking tot uitsluiting van deeltijd- en tijdelijke werknemers, studenten en leerlingen werden aangetroffen in een klein aantal CAO's in Oostenrijk, Dene-

marken, Nederland en het Verenigd Koninkrijk. In landen met meer constructieve arbeidsverhoudingen bevatten CAO's vaker loonafspraken die nivellerend werken, zoals loonsverhogingen door middel van een combinatie van procenten en een forfaitaire bonus in plaats van een puur procentuele verhoging.

Al met al laat de BARCOM-studie zien dat het verzamelen en coderen van CAO's een goed middel is om meer inzicht te krijgen in de resultaten van collectieve onderhandelingen in Europa. Ook maakt zo'n CAO-vergelijking het, ondanks alle verschillen tussen landen, mogelijk om de processen van loonvorming die achter die resultaten schuil gaan, beter te begrijpen. Dat geldt zeker voor de verhouding met de nationale wetgeving. Het is de moeite waard om met dit verzamelen, coderen en vergelijken van CAO's door te gaan en dit ook te gaan doen in andere sectoren dan de handel.

Maarten van Klaveren en Kea Tijdens zijn beiden senior-onderzoeker bij AIAS, Universiteit van Amsterdam.

Noot

1. Alle informatie over het BARCOM-project is te downloaden van <https://wageindicator.org/main/Wageindicatorfoundation/projects/barcom>. Alle overeenkomsten en hun codes zijn online geplaatst op <https://wageindicator.org/main/labour-laws/collective-bargaining-agreements/collective-agreement-database-per-country-1>.